

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Sardiniae.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69709](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69709)

que ferunt ad panem & obsonia, quæ darentur, recipienda: vnde tandem singulis contribuentibus, copiosa collecta est elemosyna, & recreati pauperes, atque animati, vt deinceps non solum ventri, sed menti etiam melius consulere. E vinculis soluti nonnulli, qui ære alieno pressi, pædore carceris contabescebant; & cum celebris summi Pontificis indulgentia promulgaretur, non solum ciuibus satisfactum patientissimis laboribus, sed & ad vinitorū colonorumque casas & tuguria itum, ne tanti thesauri spiritualis pretio, genus hominum quasi ad bestias & agros damnatum fraudaretur. Sunt autem illo agro frequentes huiusmodi domus, & rarissimus sacramentorum vus, ita vt opportuna ad modum, ne dicam necessaria nostrorum hac ex parte sollicitudo fuerit. Nonnulli arctioris vitæ semitas professi, religiosa adauxerunt cœnobîa: tres in Societatem admissi.

P R O V I N C I A S A R D I N I Æ .

SARDINIA Prouincia, socios hoc anno quadraginta supra centum recensuit: Sassari quatuor & quadraginta: Carali octo supra quadraginta: in Tyronum domo sex & viginti: Ecclesijs vndecim: Alguerij duodecim. E viuis excessit vnus, accessere ad Societatem decem.

COL-

COLLEGIUM SAS-
SARITANVM.

OMNES, qui è societatis solent ministerijs, fructus erupère hoc anno; quæ res tametsi magnæ, quoniam vsitata, omittuntur. Nobilis femina moriens aureos quingétos annuos collegio legauit. Crescit indies erga beatum P. N. Ignatium pietas. Quidam lætali affectus vulnere peneque destitutus, sacerdotem nostrum accersit, riteque deterfis confessione peccatis, voto se perpetuo, vnà cum vxore deuinxit, fore vt pridie eius diei, quo beati Patris memoria felicissima recolitur, Ieiunio; festum verò deinceps, peccatorum expiatione, ac sacrae synaxis perceptione veneraretur. Moribundo affulsit diuina Bonitas, voto enim nuncupato, & melius habere cœpit, sanitatemque petenti breui donatam vidimus. In simile vitæ discrimen adductus alter, plaga nimirum mortifera secundum stomachum accepta, humanique remedij inops, ad beatum P. animum & vota conuertit, expiatisque peccatis apud nostrum sacerdotem vouet, moxque sanitatem diuinitus acceptâ beato Patri refert. Parthenici sodales, quorum in hoc collegio quatuor extant sodalitia, & numero, & pietate vigent. Ex his tres in nostrum ordinem delecti, cooptatique sunt.

INSTITUTA primû hoc anno penitèrium veluti cōgregatio incredibili animorum studio ac cōtentione se, in templo nostro, diuerberantium sexta quaque feria. Discipulorum studia varijs excitata modis, quibus, & auditorum numero, & fructu
maxi-

maximè florent. Promotus hoc anno ab Algueritana Ecclesia, ad Sassaritanam metropolim Antifites, cuius extant in societatem merita, nec pauca, nec obscura. Hęc sanè promotio duplicè populo lætitiā peperit; alteram pastoris optimi, ac vigilatissimi aduentu iucundissimo; Alteram vero concionatorum nostrorum restitutione; quippe aliquot ab hinc annis ex nostris nullus, neque in æde principe, neque in tota fermè diœcesi Turritana audiebatur pro suggestu, cum animo esset à nobis perquam abalienata Archiepiscopus, quæ res populo certè nostri amantissimo, & inuisa, & molestissima erat. Igitur à nouo Archiepiscopo inuitati perhumaniter nostri frequenter, vt de more pristino ad populum conciones habeant; tum vero per sacros ieiunij dies, in templo maximo cõcionatos, maxima totius ciuitatis lætitiā est cõsequuta, & incredibilis profecto morum facta permutatio.

N o v v m Archiepiscopum ciuitatem primo aduentem, Senatu, nobilitate omni, frequentique populo comitatum, omnibus fermè carminum generibus, plurimis ingeniorum monumentis, ac insolito quidem apparatu exceperunt nostri scholastici, ingenti omnium approbatione; quibus Illustrissimus delectatus maximè, sed commendauit imprimis græcam linguam, quam ipse perpulchrè callet, nō vulgariter gratulatus quum studijs eiusmodi nostros vacare auditores accepit. In sacro illo iubileo, Romæ superiore anno à Sanctissimo Paulo quinto transmissio, apud nos conscientias expiarunt innumerabiles, quod illi confirmarunt, qui sacrum iniere conuiuium in æde nostra, quorum certè numerus repertus supra sex millia. Templi ædificatio, piorum opibus, at que

atque Ampuriensis imprimis Episcopi adiuta & aucta, vt breui ad fastigium peruentura sit. Nouo Archiepiscopo diœcesim obeunte, sacerdos è nostris socius adscitus, nec parum, nec frustra laborauit; populi namque, nostrorum studiorum amantissimi, illud desiderabant maximè: quorum licet plurimi Sassarim, Collegium nostrum adibant, id nihilominus tamen, summo eorum desiderio non erat satis; vnde fiebat, vt Bosanensibus, alijsque populis inuiderent eam, quam ipsi felicitatem, optimaque fortunam appellabant. Vt igitur ad Bosanensem deueniamus missionem, vicina ea est ciuitas Sassaritanæ, ita in nostrum amorem excitata vt a Collegij fundatione abduci minimè possit; eoque magis ciuium, æque & Cleri, desiderium increuit, quo fructus, ex nostrorum consuetudine, fuere maximi in concionibus, confessionibus, Christianæque doctrinæ institutione, qua pueri, pariter & adulti, quatuor in locis imbuti fuerunt. Excursum inde in circumiecta oppida, in quibus nostri eadem charitatis munia, magno cum animarum fructu obiere; coloni etenim impigri operam, in rudibus ingenijs ad pietatem informandis, posuerunt peregregiam. Vicia longo tempore inolita, vt rudi in gente necesse est, multa sublata; sui officij parochi admoniti; denique ad sacramentorum frequentem vsum, aliaque pietatis officia assumenda, permoti adeò populi, vt illud ipsismet admirationi esset maxima.

COLLEGIVM CARALITANVM.

CARALIPIA nostrarum meditationū exercitatio, non modo firmavit domesticos, sed externos quoque scholasticos nostros ad sanctius vitæ genus renouauit. Vbi primū culparum plenaria remissio, dato iubileo, fuit indicta, ciuium frequentia incredibilis fecit, vt in multam noctem confessionum opus, per totos illos dies, extrahendum fuerit. Confluxit enim illustrissimorum imprimis nobilitas, atque ex equestrium, aliorumque ordinibus, tam multi, vt vix sacerdotibus quindecim vacui temporis quippiam à confessionibus excipiendis esset, quarum plurimæ fuerunt totius vitæ.

AD catechismi disciplinam, quæ cum cantus suauitate à nostris scholarum magistris, in teneros animos facillime influit, non pauca accessio facta est. In gymnasijs, amplius sexcentis auditoribus, nō inutilis opera data; ex his multi, & ad nostram, & alias religiosorum familias, se aggregarunt. Auctus hoc anno scholarū numerus adiecta Theologia quam scholasticam vocant. Quatuor sunt in hoc collegio sodalitia, scholasticorum duo, nō scholasticorum verò totidem; alterum nimirum ex regijs consiliarijs, & nobilitate reliqua; alterum ex honestissimis ciuibus. Pluuia igitur cum longo tempore desideraretur, vt satiuo propè elapso, seementem agricolæ nullam facere possent, maximis in miserijs, supplicationes indictæ multæ; tum quadraginta horarum preces, proposito in pi-

rum hominum congregationibus sacro sancto Christi corpore solemniter ritu, tum vero nostri auditores, tametsi communes supplicationes fuerant prosecuti frequentes, proprijsque in sacellis idipsum precibus à Deo, corporumque diuerratione, efflagitarant; tamen, vt suam quoque supplicationem per urbem traducerent, decreuerunt. Quamobrem expiatis confessione peccatis, ad statutum diem conueniunt in templo nostro, vbi eo ipso die, pios animos sacro pane refecerant, linteis omnes tunicis, ipsisque sacerdotalibus induti, (scholastici erant supra quingentos) capita pullatis operiunt velis, nudis pedibus, bini ac bini, iusto quidem ordine procedunt. Puerorum agmen composito gradu præibat, eâ modestiâ, quæ tantam religionem decebat, sacrosancto crucis vexillo duce; ijdemque pueri tam pio suauisque concentu Sanctorum preces decantabant, vt incredibilem spectantibus pietatem, & lacrymas excitarent. His proximus incedebat natu maiorum ordo, ferreis alij catenis astricti; alij ponderosis oneribus grauati, multi etiam flagellis crucentati supra modum, ad eliciendam pietatem: sacerdotum deinde chorus, cum musicis alternis vocibus Deo laudes modulabantur: ponè tandem nobiles quidam ex partheniacis sodalibus, quorum multi scholasticos commilitones in re admodum pia sunt comitati, tunicis pariter linteis superinduti, Christi Domini pendentis simulacrum, opere quidem, arteque perfectum, quod in nostro Collegio, incredibile religione colitur, humeris piè admodum protulerunt; ad cuius conspectum prouoluti effusèque collacrymantes vniuersi, Diuinam vocibus misericordiam implorabant, ac
facibus

facibus innumeris circumfusi prosequerantur. Supplicationi aderat, cum nobilitate reliqua, Illustrissimus Prorex, regijque consiliarij, cum accensis omnes facibus, pietate ac religione tanta, vt ferreos quosque animos permouerent. Longissimum erat agmen, à templo nostro, in Principem ædem (spatium profecto, si quâ itum est consideres, mille circiter passuum creditur) in biuijs, quadriuijsque cantores, pijs quibusdam motetis, ad pietatem vehementer commouebant; viæ ac vici, qua erat iter, atque domorum fenestræ, ad rei nouitatem, confertam spectantium multitudinem non capiebant. Illatum denique sacrum illud, ac venerabile simulacrum in ædem principem, aræ maxime, ceremonia solempni, tantisper imponitur: tum psalmo pœnitentis Regis ac vatis, à musicis maxima pietate decantato, dimissoque à templo puerorum agmine; periclitantium sanè in tanta multitudine, quam templum capacissimum capere nullo modo potuit, geniculati omnes, atque ipse Illustrissimus, cum regijs consiliarijs & nobilitate concionatorè è nostris audiunt; tanta spiritus vi, & lacrymarum copia dicentem, vt nullus à fletu & gemitu temperare posset. Demum vocibus diuina implorata misericordia, discedunt in nostram ædem, vnde sereno cælo sub vesperum, ac propè solis occasum profecti fuerant, & signa diuinæ Clementiæ ipsos sunt profecuta, pluuia nimirum eo ipso tempore, descendente. Verum vt summo rerû auctori quam maximas agerent gratias, & necessarium atque copiosum, vti desiderabatur, imbrè, longius omnes efflagitarent, in facello apprimè ad id composito, per totos ipsos insequentes dies, sacram Christi Cruci affixi speciem

ciem]ven erādam Collegio nostro aperuimus; ne diu deprecantium vota distulit summa Bonitas, imbribus videlicet, non quidem serotinis omnino datis effusè, sed quantum annonæ felicitas, eo anno minimè expectata, comprobavit. Est præterea in energumeno factum periculum exorcismorum, sed irritata, initio præsertim, non fracta dæmonis peruatia est; intellectum tamen, & quanto in humanum genus odio sit cruenta illa fera, & quantum in ecclesia virium aduersus tartareas phalanges: rei seriem breuiter exponam. Non procul ab hac ciuitate quadā in crypta, pauperem vitam traducebat quidam latomus, vna cum vxore ac liberis, quem ibi teterrimus inuasit hostis, misereque diuexabat, vt multi perterriti diffugerent. Furibundum hominem, dæmonis speciem præferentem potius quàm hominis, tres robustissimi homines deprimere vix poterant. Vocati fuerant prius sacerdotes religiosi viri, ex varijs familijs, qui tamen omnes, post longissimam contestationem, domum sanitatem desperātes abibant: accersitus denique noster sacerdos, quem vt præsentem vidit malus ille, excruciare grauius miserum hominē cœpit, & in sacerdotem exputere, in quem etiam irruere frustra tentauit, sæpiusque irruisset, ni à tribus illis reprimetur: lustralem aquam sibi admoueri non patitur, quin horrendis magis agitatur intemperijs: vbi à sacerdote pia quedam audit verba, tum vero maximè in sacerdotem excreare, atque in illum irruere conatur. Bonam diei partem in lucta, atque imprecationibus sacerdos noster cōsumpsisse sibi videbatur. Et quoniam nox aduentarat, discessum parabat, rediturus nimirum postridie, ad belluæ infer-

infernalis expugnationem, instructior: sed ante discessum, Beati Patris Nostri Ignatij, quas apud se habebat reliquias in theca, malo quamuis inuito, atque reluctante, capiti admouit. Res mira! qui antea neque caput attollere, neque sacerdotem aspicere volebat, probris eum, atque maledictis proscindens; ubi primum admotæ reliquiæ sunt, horrendis clamoribus domum impleuit, tandemque post aliquantam vexationem, liber ab hoste relictus est; posteroque die sanus, atque incolumis ad latomiæ labores se contulit, idemque post aliquot dies cum patre egit de vitæ bonæ ratione instituenda.

DOMVS PROBATIONIS CALARITANA.

LABOR in tyronibus instruendis, exercendisque aliquot veteranis, positus domi, manavit foras ad utilitatem salutemque multorum. Tenera ætas catechismo imbuta, eademque opera, Mauri pueri quatuor, qui religioni Christianæ primò aduersabantur magnopere; nostrorum tamè cōsuetudine allecti, atque instructi, demum Sacro baptismatis fonte lauati. In Societatem cooptati decem. Nouitij præclara in solidis virtutibus comparandis, sui tyrociniæ rudimenta posuerunt; peregrinationibus in primis, ex Societatis instituto, eorum paupertas exercita est, non sine virtutis illorum, diuinæque prouidentiae argumentis. Neque ipsis modo peregrinatio utilis, sed alijs quoque salutaris extitit. Nam & in via, & in pagis, vbicumque se offerebat occasio, adultos æ-

què ac pueros catechismum docuerunt, aliaque
 ipsis salutaria præcepta tradiderunt. In valetudi-
 nario iacentibus, tyronum officium defuit mini-
 mè, adlaboratum enim strenuè apud eos, atque
 animis corporibusque pro viribus subuentum.
 Excursiones in proxima oppida factæ à veteranis,
 qui licet vberes reportauere fructus, quia tamen
 comunes, supersedendum his censeo, vt ad singu-
 lares aliquos deueniamus, quos ex vicis, locisque
 vicinioribus, tum verò ex ipsius ciuitatis plateis,
 retulerunt nostri tyrones. Cœptum denique hoc
 anno domus ædificium, nec desiderata piorum
 erga nos beneuolentia, qua breui angustiam no-
 stram laxandam speramus.

COLLEGIVM VAL- LECCLESIENSE.

INCREVIT Sodalitas hoc anno primariorū
 numero, atque frequentia, & magna vulgi æ-
 dificatione, & Sodalium existimatione. Collegij
 inopia subleuata, tum æris accepti remissione no-
 bis facta, tum verò multorum aureorum largitio-
 ne; benè quippe animata erga nostros est ciuitas,
 omnes tamen eius diæcesis Archipresbyter libera-
 litate antecellit, cuius assiduæ sunt elemosyna,
 tantumque Collegij inopiæ subleuandæ deside-
 rium, vt credi vix possit: hinc rustico prædio no-
 bis superioribus annis donato, saltum quoque
 siluestrem adiunxit, aureis trecentis estimatum.
 Incunte quadragesima facta est missio in oppidum
 Cullerense, nostræ societatis cupidissimum. Viæ
 se dedit pater cum socio vno atque altero ex no-
 stris,

stris, quem sibi comitem aduinxerat viæ peritissimum. Sed ecce dum lutosum euadere cupiunt iter, in rapidum atque lapidosum incidit fluuium, qui pluuiabilibus aquis solito magis intumuerat. Viæ igitur comes ac ductor, vt animi vigore præstabat, ita periculum animosus prætentabat; donec impingente grauius equo, vna cum eo longe sub aquas abreptus est: alterum ex stapiâ pedem non eduxerat, ira vt actum de illo crederetur: auxilio vero cum nullus præsto adesse posset, socij tantum ex ripa IESU nomen sanctissimum nuncupant, ac Beatum P. N. Ignatium supplices appellant; quem similiter aquis immersus, noster ille periclitans, retinebat, totoque affectu cordis, & quantum etiam per aquas licebat voce deprecabatur. Mira profecto res, pedem à stapiâ solum sentit, vique actus aliena (vt ipse affirmat) se & liberum, & propè ripam ad ingens saxum, reperit incolumem; recuperatoque protinus equo, ipse & socij à pastoribus edocti traiciunt fluuium, incæptumque feliciter proseguunt iter, Deo Beatoque P. Nostro gratias persoluentes. Porro Cullerensis illa missio tale habuit initium, exitum verò felicissimum. Magnus etenim extitit concionum fructus, quod vitæ totius confessiones auditæ confirmarunt, animorum dissensiones compositæ, atque iniuste acceptorum restitutiones. Catechismus & in ecclesia, & in vijs, adulti similiter atque pueri edocti, tanta omnium admiratione, nostrique instituti amore, vt sacerdos quidam in has proruperit voces: O felix tellus, quæ similes habet viros! felices iterum eos appello, atque beatos, qui tanto perfruuntur bono. Prælucebat exemplo suis omnibus Comes Cullerensis, qui

Christianæ sæpe doctrinæ explicationi intererat, atque ipsa Comitissa vxor, cum nobilibus nōnullis feminis, & reliqua domus familia conuenire solita, incredibili omnium iucunditate, ac fructu. Quorum secundo rumore vicina oppida, eundem Patrem, allegatis ad eum primatibus, inuitant, scitisque pijs desiderijs factum, magno incolarum bono; namque auditis concionibus, vitam honestius instituerunt multi: quibus officijs, talē omnium gratiam collegit pater, nihil vt ardentius expetāt, quàm vt ibi Societatis Collegiū extruatur, atque ad eam rem, libentissimè omnia compromittunt.

COLLEGIUM AL- GVERENSE.

VNICVS in hoc collegio literarius erat ludus, auditorum omnium ordines, exercitationesque, ex posterioris instructionis præscripto cōplectens; itaque ludi-magister vnus, tantę multitudini, tamque varijs ordinibus satis vllō modo esse nō poterat. Alter igitur hoc anno additus, atque in eius institutione scholę habita à nouo professore grauis, & perelegans oratio. Inter studiosos, cuiusque mensis initio, Sanctorum memorias fortiendi mos inductus, diem verò illū celebrandi ratio ea est; mutuo amicis pridie inuitatis ad sui corporis diuerberationem, menteque die altero confessione expiata, inter missarum solemnias, quibus nimirum ex scholastico instituto interesse omnes solent, sacrum illi pignus accipiunt. Quod idem singulis mensibus, in templo nostro, tanta pietatis significatione suscipiunt, vt religiosos diceres

diceret adolescentibus. Nam à sacro illo conuiuio modestia singulari, omnes Beatæ Virginis facellum adeunt, intra domesticos parietes constitutum, ubi horrendum illud atque diuinum recolunt animo mysterium, recitatisque Beatæ virginis Lauretanæ litanijis, pietatis munia quædam præfectus præscribit: cuiusmodi illa sunt, carcere detentos, aut in xenodochio iacentes inuisere, Christianæ religionis capita edocere, interdum eleemosynis iuuare: quod profectò adolescentibus tanta præstant alacritate, ac studio, ut sapius inter se piâ æmulatione contendere visi fuerint. Hoc sane tanto aliorum bono, quantum, non scholasticorum alterum sodalitiû præferret, quod anno superiore fuit institutum, vel potius ab isto scholasticorum separatum, atque erectum. Itaque exemplo admoniti atque excitati admodum isti, corporis quoque diuerberationes in oratorio susceperunt, ubi, per sacros ieiunij dies, semel atque iterum in hebdomada, sexta videlicet feria, & sabbato conueniunt. Societatis apud episcopum æstimatio tanta, doctrinæque auctoritas, ut si quid grauius inciderit, illud neque nostris inconsultis decernat, neque decretum aboleri unquam permittat. Ipse aureos supra trecentos Collegij bibliothecæ attribuit, ut in cæsum collocatis libri in communem vsum quotannis coëmantur. Collegij ædificatio, que fuerat aliquantum intermissa, renouata, Collegijque aditus, cum impluuiio amplissimo constructus, maximo externorum commodo, & nostrorum obseruantia confirmatione. Nouum Antistitem, ciuitatem primò aduentem solemnem apparatu exceperunt nostri scholastici, versibus imprimis, varijs in ciuitatis locis recita-

recita-

recitatis, atque non multo post, Antistiti nouo perelegans, grauissimumque drama datum. Idem officij genus collegium & scholas inuisenti exhibitum à nostris, magna nostri ordinis existimatione. Erat vulgatum à blateronibus quibusdam, & qui allatrare virtuti, pietatique ducunt honori, à nemine ex nostris moribundos adiri, quibus res non afflueret, atque, vt nobis sua bona legarent, omni opera curari. Hæc sanè hominum pessimorum sententia, multorum voluntates à nobis abalienauerat, vt etiam in extremo spiritu constituti, nostros accersere vererentur; & tamen in nosocomio iacentes, non minore quàm antea vquam studio adiuuare curabamus, moribundis verò etiã non vocati aderamus frequenter. Quare obrem hoc in genere, vnum accidit iucundissimum sanè omnibus nostri ordinis amantissimis, quo etiam illi pessimam opinionem deposuerunt. Femina quædam magna rerum omnium ægestate laborans, morti vicina decumbebat; hæc læpius Collegij Rectorem nocte intempesta accersijt, cui semper Rector præsto adfuit, extrema potissimum nocte, in qua illa migravit è vita; nam Rectorem, sibi multum precibus prodesse dicebat. Pater igitur, licet antecedentem noctem, apud quemdam ex primarijs ciuitatis, duxerat insonem, piæ feminæ desiderio, summa satisfecit voluntate; neque destituit, donec ad superos, vt credi potest, illa euolauit. Quin & peruagatus est ciuitatem tota nocte demortuæ propinquos quaritans, vt cadaueri nocte illa adessent, vna cum misellis quibusdam feminis, meticolosis admodum. Illi ergo, vt pio admodum in opere studiosissimum Rectorem vident, admirati, com-

men-

mendarunt magnopere, & prædicarunt deinceps apud omnes; hoc sanè factò aduersa illa, & falsa corrui opinio, tum verò nostri ordinis munia perspecta satis apud omnes extiterunt. Hoc tamen, alterum non dissimile, quod per eos ipsos accidit dies, longissimè confirmauit. Nam ex primarijs tres pecuniosè certè homines, Patrem ipsum Rectorem, desperata iam salute accersiere; multorum fuit opinio, eos magnas opes Collegio legaturos: licet enim ab ægrotis pater fuerit consultus in testamentis condendis, ipsi tamen, religiosi in ea ciuitate quædam testamento legarunt; Collegio verò, etiamsi pater totos illos dies ac noctes ipsis adfuisset, atque ad extremam vsque horam moribundos adiuuisset, nihil tamen reliquerunt. Quæ res admiratione affecit omnes incredibili; atque vt calumniosa illa opinio euanesceret effecit, sed illud maximè, vt nostrum deinceps institutum religiosissimum venerarentur, ac in hac parte, singularem Societatis, in suis munijs obeundis, puritatem, sinceritatemque admirarentur.

PROVINCIA PERVANA.

QVONTIAM hæc Prouincia adeo longe, lateque protenditur, vt à Nouo Regno Granatensi (quod est supra Æquatorem gradus decem, quâ ad Septentriones vergit) ad mille ducenas leucas, amplius etiam excurrat, vsque ad Paragua-

gua-